

מטות

ה' תשע"א

כתובת:

Oraysa10@gmail.com

אורחיה דתא

לע"נ צפורה הדסה ב"ר אברהם ברוך ת.ג.צ.ב.ה.

פרשת מטות

(לא, כא) וַיֹּאמֶר אֱלֹעֶזֶר הַפֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצֶּבֶא הַבָּאִים לְמַלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: (כב) אַךְ אֵת הַזֶּהָב וְאֵת הַכֶּסֶף אֵת הַנְּחֹשֶׁת אֵת הַבְּרָזֶל אֵת
הַבְּדִיל וְאֵת הָעֶפְרָת: (כג) כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אַךְ בְּמִי נָדָה
יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם: (כד) וְכַפֵּסְתֶּם בְּגָדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וְטָהַרְתֶּם וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל הַמִּחָנֶּה: פ

השאלות:

(א) א. מדוע נאמרה פרשה זו על ידי אלעזר ולא על ידי משה. ב. אנשי הצבא שבו מהמלחמה, ומדוע כינה אותם 'הבאים' למלחמה, (כמו"כ לגבי מלחמה נאמר לשון יציאה, ומדוע כינה אותם באים). ג. מדוע כינה פרשה זו בשם 'חוקת התורה'. (ב) ד. מדוע פתח את דבריו בלשון 'אך'. כמו"כ משמעה, שהם המשך לדברים קודמים, ולא נודע מה אמר עד הנה שיוסיף עליהם הלכות אלו. ה. מדוע מנה את כל הכלים ממתכת, מאחר שלהלן הוא אומר שכל אשר יבוא באש תעבירו באש, ודי בכך. (ג) ו. מאחר שמסיים שגם אחר שהעבירוהו באש אין די בכך עד שיעבור במי הנדה, אם כן מדוע אמר 'וטהר', הלא אינו נטהר עד אחר טבילה. ז. מדוע כינה אותם 'מי נדה', ומדוע נאמר לשון 'יתחטא', ולא 'יעבור', כמו בשאר טומאות שנאמר בהם להעבירם במים, וכמו שמסיים שכל שלא יבוא באש יתעבירו במים. (ד) ח. מה נתחדש בציווי זה שיטהרו ביום השביעי ואחר יבואו אל המחנה, הלא משה אמרה להם קודם לכן, וכך הלכה שמזים שלישי ושביעי ואחר יכולים לבוא למחנה. ט. תיבת 'וטהרתם', אם היא מתפרשת כלפי הבגדים, היל"ל וטהרו, ואם היא מתפרשת כלפי האנשים, והוא ציווי שיטהרו, א"כ מדוע הקדים כיבוס הבגדים לטהרת האדם, הלא האדם

הוא המטמא אותם, והיל"ל וטהרתם ביום השביעי וכבסתם בגדיכם. י. לשם מה אמר להם שאחר יבואו אל המחנה, ולא יזהו מחנה הדברים מכוונים.

ביאורים:

א. מדברי משה הקודמים בפרשה, למדנו, שיצא לקראתם חוץ למחנה, שהרי אמר להם (יט) וְאַתֶּם חָנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַע יָמִים כֹּל הָרֶג נֶפֶשׁ וְכֹל נֶגַע בְּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וְשְׁבִיכֶם: והוסיף להם (כ) וְכָל בָּגַד וְכָל כְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עֲזִים וְכָל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטְּאוּ: אלא שעדיין לא ידענו מה דינם של כלי מתכת, ופרשה זו בא אלעזר ואמרה.

נמצא, שפרשת אלעזר היא המשך לפרשת משה, ולכן המשיך בלשונו, שאמנם לבגדים די בטהרת מי חטאת לטהרם, אך את הזהב וכל כלי המתכת, להם צריך גם הגעלה וליבון לטהרתם.

כמו"כ בפשטות, לא מצאנו לשונות בתורה כמו 'חוקת התורה', 'מי נדה', 'יתחטא', אלא בטומאת מת בפרשת חוקת (וע"ע זכריה יג, א שמוכח כן בתרגום ובמפרשים שם). כי פרה אדומה היא החוק שבתורה, ומי נדה הם המים שמדיים אותם על הטמא. וז"ש אלעזר, שיטהרו את הכלים מטומאת מת, והוסיף לבגדים גם כיבוס מה שלא נזכר בדברי משה, כי חוץ מהזיה שלישי ושביעי צריך גם להטבילם ביום השביעי לטומאתם.

אכן לולי פרשה זו לא היינו יודעים איזה כלים מיטמאים בטומאת מת, כדמוכח בספרי ריש חוקת, שבדברי משה למדנו על כלי עור וכו' שנמטאים במת, ומדברי אלעזר למדנו על כלי מתכת שנמטאים בטומאת מת.

ב. לפי"ז י"ל, שמאחר שלא נטהרו ולא שבו עוד אל המחנה, אין כאן שיבה גמורה מהמלחמה, כי עד שלא יטהרו את עצמם ואת כליהם ושבים, עדיין לא שבו לגמרי מן המלחמה. כמו"כ אלעזר היה עמהם עד היום השביעי לטהרתם, כי גם הוא יצא למלחמה, והוא היה הסגן העושה את הפרה, לכן אמר להם הלכות אלו, לפרש להם מה שלא פירש משה. לפי"ז גם יובן לשון 'הבאים' למלחמה, כי לא יכול לומר 'השבים מהמלחמה' כי עדיין לא שבו לגמרי, וגם לא יכול לומר 'היוצאים למלחמה', כי כבר באו מן המלחמה, אלא מציינם בשם 'הבאים למלחמה', היינו הבאים עבור המלחמה, שבאו לכאן למקום מושב פקודי החיל עקב וכתוצאה מן המלחמה. (ועיין רבינו בחיי שמות לב, טו).

עוד אפשר, שמלבד מה שיש כאן הלכה פרטית לשבים ממלחמת מדין, יש כאן גם הוראה לדורות ליוצאים למלחמה, איזה כלי יטלו בשללם ואיזה כלי ישאירו שם, כי כלי חרס וכדו' אין להם טהרה לעולם, וכלים אחרים צריכים כמה דברים לטהרם, ואילו בגדים אינם צריכים טבילה, ולכן צריכים לדעת הלכות אלו לדורות, (ועיין העמק דבר).

ג. אלא שנוסף כאן בפרשה הלכה נוספת, שהם הלכות הגעלת כלים, והלכות טבילת כלים הנלקחים מן הגוי. כי לשון הפסוק תמוה ומוקשה. שכך נאמר (כג) פֶּל דָּבָר אֲשֶׁר יְבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אֵךְ בְּמֵי נְדָה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יְבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם: שקשה מדוע צריכים להעבירם באש, הלא לעצם טומאת מת די במי נדה, כמו חרב האמור בפרשת חוקת. לכן מוכח שהעברה באש איננה לשם טומאת מת, אלא שיש כאן דין הגעלה, להוציא את האיסור הבלוע בכלים. אלא שלפיי"ז תמוה מהי ההלכה של כל אשר לא יבוא באש תעבירו במים, ממילא מוכח שיש כאן הלכה נוספת שצריך טבילה לטהרת כלי גויים. אלא שעדיין היה מקום לומר, שכמו שבכלים שאינם יכולים לעבור באש די להם טהרת מים, ש'תעבירו' במים די להם, כך 'תעבירו באש' די לכלי מתכת, והם אינם צריכים טבילה מלבד ההגעלה. היינו שכלי מתכת מגעלים ודי להם לטהרתם, וכלים שאינם עוברים באש מעבירים במים ודי להם (עיין סנהדרין לט.). אולם ממה שנאמר 'וטהר' לאחר ההעברה באש, שהוא תמוה מאד, כי אין העברה באש מטהרת מכלום, כי טומאת מת צריכה מי נדה, מכך מוכח שלשון וטהר הוא ציווי, שמלבד מה שמעבירו באש צריך גם לטהרו, וסתם טהרה בתורה היא טבילה.

לפיי"ז לשון 'אך במי נדה יתחטא', פירושו, שאכן הוא נהיה טהור ממה שהיה ברשות גוי, ויצא מכלל טומאה לכלל קדושה, שעז"א 'וטהר', אלא שעדיין צריך טהרה מטומת מת שדבק בכלי.

אלא שעדיין צ"ע, מדוע נזכר אך במי נדה יתחטא קודם שהזכיר את הכלים שאין עוברים באש, שהיל"ל... תעבירו באש, וכל כלי וכו' תעבירו במים, אך במי נדה יתחטא. בכך היה מובן שמלבד מה שמעבירים אותם לקדושת ישראל, צריכים להם טהרת מת, כי ידוע שיש חילוק בין ישראל לעמים לגבי טומאת מת, ולכן צריכים הודעה מיוחדת ששני ענינים הם.

וממה שאמר 'וטהר אך במי נדה יתחטא', הוציאו חז"ל שבא ללמד מהו גדר ה'טהר' האמור כאן, שענינו מים שהנדה טובלת בהם שהם מ' סאה, והוא חידוש שחדשה תורה כאן, כי בכלים קטנים די ברביעית, וכאן נתחדש שצריכים מ' סאה ממש.

ע"כ פירוש הגמ' בע"ז עה:

ונראה, שלכך תפס לשון 'תעבירו' גם לגבי האש וגם לגבי המים, למרות שעפ"י פשוטו קאי על הכלים שמכניסים לאש ולמים, מכל מקום בא כאן לשון העברה במים, ללמד טעם הענין, כי הבא באש בלע דברים שצריך 'להעבירם' ולהוציאם, וזה נעשה באש, ומלבד זה, הרי מעבירים לקדושת ישראל, ולכן גם מעבירים במים. לומר שמעביר ומוציא מה שהיה בהם עד הנה, ומעבירים לרשות אחרת של קדושת ישראל.

ד. והנה לשון 'מי נדה' נזכר רק לגבי טומאת מת, ומשמעו מים שמדים אותם (כי המטהר צריך להיות אדם טהור), ומה שביארו חז"ל שהם שיעור מים שהנדה טובלת בהם נראה תמוה. כמו"כ מדוע תפסה תורה שיעור זה.

אולם נראה, שכל ענין טבילת והגעלת הכלים, דמיונו לטומאת הנדה. כי הנדה פולטת איסורים, ונטמאת מכחם שבעת ימים, כך גם כלי עכו"ם איסורם משום שפולטים איסור, ומטעם זה צריכים הגעלה. אלא שאין די בכך, כי מלבד מה שצריכים להוציא מהם איסור, הנה גם צריכים טהרה במקוה להיות טהורים לבעליהם.

גם כלי חדש, למרות שאינו פולט איסור, מכל מקום עצם היותו מחובר לטמא - הרי הוא טמא, לכן צריכים טבילה להכשירם לבעליהם, להכניסם לכלל קדושת ישראל. נמצא שחדשה התורה שטומאת כלי הגוי כטומאת הנדה, (ומצאנו בע"ז שמטמא את בעלה כנדה, והגויים הם עע"ז).

ויעויין באור החיים ריש תזריע, שטומאת הנדה כטומאת המת, שנדבק בה מענין המיתה שיש בעולם.

לפי"ז נמצא, שגם אם על פי פשוטו של מקרא, מי נדה הם מי הזיה של מת, מכל מקום נכלל בהם גם מים שהנדה טובלת בהם, לבאר ענינו של איסור, מה שפולט איסור, ומה שהיה מחובר לגויים שגם בחייהם קרויים מתים, ומעתה צריכים טבילה להכנס לקדושת ישראל.

שבת שלום ומבורך